

MENISPERMUM CANADENSE FAM. MENISPERMACEAE

H. W. VINK

Deze mooie klimplant zie je toch maar zelden! Onbekend is onbemind!

Speciaal vanwege 't fraaie blad dient deze klimmer toch vaker toegepast te worden! Na enkele jaren is deze windende plant ca. 4 m. hoog. De in de jeugd fijn behaarde, later bruin gestreepte stengels gaan 's zomers verscholen achter de mooie, donkergroene bladeren, waarvan de onderzijde blauwgroen is.

Het blad is 10-15 cm. groot, iets breder dan lang, 5-hoekig of 3-4 lobbig, heeft een hartvormige voet. De bladsteel is 5-12 cm. lang. De plant is tweehuizig. De weinig opvallende, gele bloempjes van de mann. planten hebben 6 kelk- en 6 kroonblaadjes, die van de vrouw. planten hebben 4-8 kortere kroonblaadjes en 4-8 kelkblaadjes.

Beide sexen dienen dus dooreen geplant te worden!

De kleine, blauwberijpte vruchten (3/4 cm.) gelijken op kleine druiven en zitten aan gesteelde trossen.

Zeer mooi komt deze plant b.v. uit tegen een witte muur of pergola.

Bij voorkeur een lichte standplaats geven; verdraagt ook schaduw. Verlangt voedzame, niet te droge grond.

HET IN NEDERLAND GEKWEekte ASTILBE SORTIMENT

K. J. W. HENSEN

Sedert 1960 is aan het Laboratorium voor Plantensystematiek en -geografie van de Landbouwhogeschool te Wageningen het Astilbesortiment van de Nederlandse handelskwekers in onderzoek. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de Vereniging van Vasteplantenkwekers. Van 12 bij deze vereniging aangesloten kwekers werden in totaal 140 inzendingen van Astilbe-planten onder 71 verschillende benamingen ontvangen. Aangevuld met een tweetal van botanische tuinen verkregen soorten werden al deze planten ter bestudering op het Spijk te Wageningen in de volle grond uitgeplant. Het onderzochte sortiment bleek na aftrek van de synoniemen en van de op een onjuiste determinatie berustende namen uit een 5-tal soorten en botanische variëteiten en 59 cultuurvariëteiten te bestaan.

Resultaten van het onderzoek en van de in 1962 en 1963 uitgevoerde keuringen werden reeds eerder gepubliceerd, en wel door Dijkstra en Hensen (1965). De toen gepubliceerde resultaten van keuringen hadden echter nog een voorlopig karakter. Om tot een strengere selectie van de vele cultivars te komen, werd het sortiment in 1966 en 1967 opnieuw gekeurd, en wel op twee verschillende plaatsen: op het Spijk te Wageningen (lichte, humeuze klei) en op het terrein van het Proefstation voor de Boomkwekerij te Boskoop (veengrond). In Boskoop werden bovendien de daarvoor in aanmerking komende Astilbes in bloei getrokken en gekeurd. Een verslag van het onderzoek in Boskoop werd gepubliceerd door Schneider (1968). In dit artikel zal een samenvatting van de voornaamste resultaten van het onderzoek in Wageningen gegeven worden, voor zover die niet reeds eerder gepubliceerd werden.

HET GESLACHT ASTILBE

Het geslacht Astilbe omvat een 15-tal soorten vasteplanten uit Oost- en Zuid-Azië en Noord-Amerika. Zij groeien daar op min of meer vochtige plaatsen in bergstreken, voornamelijk in brongebieden, op grazige plaatsen in beek- en rivierdalen en in bergdalen. Enige soorten groeien op plaatsen die niet alleen vochtig, maar ook beschadwd zijn, b.v. op noordhellingen of in bossen. Uiteraard is een 's zomers niet uitdrogende bodem voor de cultuur van Astilbe noodzakelijk.

De meeste Astilbes hebben grote, meermalen drietallige bladeren en eindstandige pluimen met tal van kleine bloemen. Deze laatste zijn 4- of 5-talig en bestaan uit één krans van (vaak gekleurde) kelkbladen, één krans van kroonbladen (bij sommige soorten min of meer gereduceerd of geheel ontbrekend), één tot twee kransen van meeldraden en twee tot drie vergroeide tot vrije stampers. De bloemen van Astilbe vertonen veel overeenkomst met die van Saxifraga, en het geslacht Astilbe wordt dan ook tot de familie Saxifragaceae gerekend. Let men echter minder op de bouw van de bloemen en meer op de plant als geheel, dan lijken de Astilbes sterk op sommige kruidachtige Rosaceae, die men vroeger tot het geslacht Spiraea rekende, maar die men thans als afzonderlijke geslachten (Aruncus, Filipendula) beschouwt. De bloemen van deze plant hebben echter veel meer meeldraden (20-30) en de 3-5 stampers zijn nooit elk afzonderlijk vergroeid, reden waarom men deze geslachten tot de Rosaceae rekent en niet tot de Saxifragaceae. Af en toe hebben echter zelfs botanici, wellicht misleid door slecht bewaard herbariummateriaal, Astilbe-soorten

DE BELANGRIJKSTE SOORTEN DIE IN CULTUUR ZIJN

Astilbe japonica A. Gray. Van de soorten, die thans in ons land gekweekt worden of als oudersoort van de cultuurhybriden een rol gespeeld hebben, is *Astilbe japonica* het langste in cultuur. Deze witbloemige, vrij lage soort met vrij kleine, dichte pluimen werd in 1830 door von Siebold uit Japan in Europa ingevoerd. Onder de naam „*Spiraea japonica*” was deze soort lange tijd de meest gekweekte *Astilbe*, speciaal voor de trek, wegens zijn vroege bloei.

A. thunbergii Miq. Het duurde tot 1878 voor een tweede Japanse soort in Europa ingevoerd werd. Deze *Astilbe thunbergii*, een in de Europese botanische literatuur sedert Thunberg (1784) bekende soort, werd in 1878 door de bekende Engelse firma Veitch & Son in Engeland ingevoerd. Ook deze *Astilbe* had witte bloemen, maar onderscheidde zich van *A. japonica* door bredere, aan de voet hartvormige tot afgeronde blaadjes van dunner consistentie en door de lossere, bredere bloempluimen.

„**A. astilboides Lemne**”. Omstreeks dezelfde tijd voerde een andere Engelse kweker, W. Bull, een derde Japanse *Astilbe* in. Deze werd aanvankelijk geïdentificeerd met *Aruncus* (of *Spiraea*) *astilboides* Maxim. en kwam als *Spiraea astilboides hort.* in cultuur. Inderdaad vertoonde deze plant grote gelijkennis met deze *Aruncus*, zoals uit de afbeeldingen uit die tijd moge blijken, zie T. M. (1880) en Anonymus (1884). Lemoine (1895),

oen goed kenner van de *Astilbes*, wees er echter op, dat deze plant volgens de bouw van de bloemen geen *Spiraea* of *Aruncus*, maar een echte *Astilbe* was, en veranderde de naam daarom in *Astilbe astilboides*. Onder deze naam komt deze *Astilbe* in allerlei handboeken over gekweekte planten voor, maar in de *Flora of Japan* van Ohwi (1965) zal men haar tevergeefs zoeken. De reden hiervan is, dat men in Lemoine's tijd nog niet genoeg van de wilde flora van Japan wist om een oordeel over de variabiliteit van de soorten in het wild te kunnen hebben. Thans kent men *A. thunbergii* echter als een zeer variabele soort, waarvan Ohwi in zijn *Flora* niet minder dan 8 botanische variëteiten beschrijft. Wat de „*Astilbe astilboides*” uit de cultuur betreft, deze is reeds door Knoll (1909) als een cultuurvorm, misschien een hybride, herkend. De juiste benaming van deze vorm is dus *A. thunbergii* (of *Thunbergii*-hybride) '*Astilboides*'. Cultuurvormen worden in Ohwi's *Flora* uiteraard niet vermeld.

A. chinensis hort. Omstreeks 1892 verscheen voor het eerst een *Astilbe* met lichtroze bloemen in cultuur. Op welke wijze deze „*Astilbe chinensis*” Europa bereikt heeft, was reeds in die tijd niet met zekerheid bekend. D.K. (1892) schreef in *The Garden*, dat deze plant kort tevoren uit Oost-Azië in Engeland ingevoerd was, naar hij meende te weten door W. E. Gumbleton uit Cork. Welke soort was deze „*Astilbe chinensis*” en waar kwam ze vandaan? Met deze vraag hield de bekende China-reiziger en plantenverza-

als *Spiraea*'s beschreven en omgekeerd, zo is *Spiraea barbata* Wall. = *Astilbe japonica* A. Gray en *Spiraea aruncus* Thunb. = *Astilbe thunbergii* Miq. In kwekerskringen is „*Spiraea*” lange tijd de meest gebruikte naam voor de *Astilbes* geweest, speciaal „*Spiraea japonica*” = *Astilbe japonica*. Dit gebruik van de naam *Spiraea japonica* was echter zeer verwarrend, aangezien de echte *Spiraea japonica* L. fil., een heester, eveneens in cultuur is.

De naam *Astilbe* is afkomstig van Buchanan-Hamilton, die in 1825 een tweetal soorten onder deze naam beschreef. De bloemen van een van deze soorten, *Astilbe rivularis*, hebben geen kroon en een geelgroene kelk en zijn dus weinig opvallend. De bloemen van de andere soort (*A. decandra* = *A. bitermata* Britt.) hebben wél kroonbladen, maar die zijn meestal min of meer gereduceerd, zodat ook deze soort onaanzienlijke bloemen heeft. Dit was voor Buchanan-Hamilton aanleiding om deze planten *A-stilbè* (= zonder glans, zonder aanzien) te noemen. Toen enige jaren later door toedoen van von Siebold twee Japanse soorten met goed ontwikkelde, witgekleurde bloemkroon bekend werden, beschouwde men deze aanvankelijk als vertegenwoordigers van een nieuw geslacht, dat de naam *Hoteia* kreeg, naar Ho - Tei, een *Japanner*, die een plaatwerk over Japanse tuinplanten had samengesteld. In de kringen van botanici heeft de naam *Hoteia* niet lang standgehouden. *Hoteia japonica* Morr. & Dcne (1834) werd reeds in 1843 door Asa Gray omgedoopt in *Astilbe japonica* en *Hoteia thunbergii* Sieb. & Zucc. (1845) in 1867 door Miquel in *Astilbe thunbergii*. Voor gekweekte planten bleef de naam *Hoteia* echter nog lange tijd in gebruik.

Astilbe 'Salland'

melaar A. Henry (1902) zich bezig. Hij ver-geleek de gekweekte planten met herbarium-materiaal uit Oost-Azië en kwam tot de con-clusie, dat de gekweekte „A. chinensis” niet tot de typische variëteit van *Astilbe chi-nensis* behoorde, maar tot een in Japan voor-komende variëteit, die door Franchet onder de naam *A. chinensis* var. *japonica* beschre-ven was. Deze variëteit verschilt echter zo sterk van de typische *A. chinensis* uit China, dat Henry als zijn mening uitsprak, dat deze variëteit bij een grondige bestudering van het geslacht *Astilbe* wel eens een afzonderlijke soort zou kunnen blijken. Knoll (1909) kwam tot de conclusie, dat het herbariummateri-aal van *A. chinensis* var. *japonica* niet ho-mogeen was. Een deel bleek inderdaad een goed te onderscheiden soort, die Knoll *A. microphylla* noemde, maar een ander deel was een variëteit van *A. thunbergii*, waarvan de witte of lichtroze bloemen dicht opeen-gehoopt aan de pluimtakken zitten: *A. thun-bergii* var. *congesta* H. Boiss. Over de gekweekte z.g. *A. chinensis* liet Knoll zich niet uit, maar uit de bovengenoemde beschrij-vingen (D.K. 1892; Henry, 1902) en uit afbeel-dingen (Junge, 1907) blijkt dat „*A. chinen-sis* hort.” vrij losse, brede bloempluimen had, waarvan de zijtakken eerste orde vrij-wel horizontaal afstonden. Hieruit valt te concluderen, dat „*A. chinensis* hort.” een variëteit of cultivar van *A. thunbergii* moet zijn geweest, wat reeds Lemoine (1895) ver-ondersteld had.

A. 'Astilboides Floribunda'. Op de kwekerij van F. Desbois te Gent trad tegen 1890 een afwijkende zaailing van *A. 'Astilboides'* op, die in die tijd werd opgevat als een toe-vallige kruising tussen *A. 'Astilboides'* en *A. japonica*, zie van Geert (1891) en Le-moine (1895). Zeker is dit natuurlijk niet, want *A. 'Astilboides'* is wellicht zelf reeds een hybride tussen *A. japonica* en *A. thun-bergii* geweest, zodat er ook bij zelfbestui-ving afwijkende zaailingen kunnen zijn opge-treden, die meer op *A. japonica* lijken dan de moederplant. Hoe dit ook moge zijn ge-weest, in ieder geval zal men *A. 'Astilboides Floribunda'* als een cultuurhybride tussen *A. japonica* en *A. thunbergii* moeten opvat-ten.

A. x lemoinei Lemne. Lemoine te Nancy was de eerste, die opzettelijke kruisingen uit-voerde en wel tussen *A. thunbergii* en *A. 'Astilboides Floribunda'*. De verkren-ge bastaarden noemde hij *A. x lemoinei*, zie Lemoine (1895). In 1895 bracht Lemoine hiervan een drietal witbloemige vormen in de handel: 'Gerbe d'Argent', 'Panache' en 'Plumet Neigeux', zie Pfister (1896). Deze vormen zouden volgens het hierboven gezegde door terugkruising van een *A. japoni-ca* x *thunbergii*-hybride met *A. thunbergii* verkregen zijn.

Verdere cultuurhybriden A. japonica x thunbergii. In 1899 brachten Van Waveren & Kruijff uit Sassenheim een zestal lage, witbloemige vormen in de handel, die sterker aan *A. japonica* herinnerden dan de vormen van Lemoine. Enkele hiervan, n.l. 'Gladstone', 'Queen of Holland' en 'Washing-ton' worden in ons land nog steeds ge-kweekt, Arends (1951) veronderstelt, dat deze vormen uit *A. 'Astilboides Floribunda'* x *A. japonica* verkregen werden, m.a.w. door terugkruising van 'Astilboides Floribunda' met de andere oudersoort.

In 1900 begon G. Arends te Ronsdorf de lichtroze bloeiende *A. chinensis* hort. (= *A. thunbergii* var.) met *A. japonica* te kruisen, en verkreeg daarbij o.m. *Astilbes* met een levendiger roze bloemkleur dan *A. chi-nensis* hort. zelf. De beste typen hieruit werden door Van Waveren & Kruijff vermeer-derd en in 1905 in de handel gebracht, zie hierover Arends (1909). Van deze vormen is 'Peach Blossom' thans nog in cultuur. Alle tot ± 1905 in de handel gebrachte cul-tuurhybriden zijn volgens het bovenstaande als vormen van *A. japonica* x *thunbergii* te beschouwen. De vormen van Lemoine nader-der meer tot *A. thunbergii*, die van Van Waveren & Kruijff meer tot *A. japonica*.

A. chinensis var. davidii Franch. (A. davidii Henry.) In 1902 werd door de firma Veitch *Astilbe chinensis* var. *davidii* in Londen ten-toengesteld. Deze met een certificaat te klas-se bekroonde *Astilbe* was door de bekende verzamelaar en reiziger Ernest Wilson in Cen-traal-China voor de firma Veitch ingezameld, zie Anonymus (1902). Deze eerste, werkelijk uit China afkomstige *Astilbe* was een hoge, laatbloeiende soort met grote, smal pyramidale pluimen met min of meer op-staande zijtakken. De bloemen waren veel donkerder lilaroze dan van de tot 1902 in Europa gekweekte *Astilbesoorten*.

A. x arendsi Arends. Door kruisen van deze *A. chinensis* var. *davidii* met de reeds in cultuur zijnde soorten en hybriden verkreeg Arends hogere, later bloeiende *Astilbe*-hybriden, waarvan sommige een donkerder bloemkleur hadden dan de tot dan toe ver-kregen hybriden. Deze kregen de naam *A. x arendsi*, zie Junge (1907) en Arends (1908). De eerste cultivar van deze groep, 'Ceres', werd door Arends in 1909 in de handel ge-bracht. Zij werd door zeer vele andere ge-volgd, zoals uit de in dit artikel opgenomen tabel moge blijken. Voor een volledig over-zicht van alle tot 1951 door Arends in de handel gebrachte *Astilbe*hybriden zij naar Arends (1951) verwezen.

Ook in Nederland werden *Astilbe*-hybriden gewonnen, voornamelijk door Ruys, Dedems-vaart, maar ook elders in ons land zijn enkele veel gekweekte *Astilbe*hybriden ontstaan, zie de in dit artikel opgenomen tabel.

A. koreana Nak. De invoer van deze soort met overhangende, grote pluimen witachtige bloemen danken wij eveneens aan Ernest Wilson, die deze soort in Korea inzamelde, waarschijnlijk tussen 1918 en 1920, vgl. Hay (1929).

A. simplicifolia Mak. Deze lage soort met enkelvoudige bladeren en sterk overhangen-de pluimen met witte of bleekroze bloemen werd door een toeval in Europa ingevoerd. Zij werd n.l. op een tweetal Engelse kweke-rijen (Stansfield en Barr) gevonden tussen een partij uit Japan afkomstige *Schizocodon soldanelloides* en kwam zo in de handel, zie W. I. (1910). Door kruising met *Astilbe Japonica*-hybriden verkreeg Arends hieruit de nog vrij lage *Simplicifolia*-hybriden (o.a. 'Rosea'), die het karakter van *A. sim-plicifolia* nog vrij goed bewaard hebben. Door deze hybriden nogmaals met *Japonica*-hybriden te kruisen verkreeg Arends hogere, vroeger bloeiende vormen, o.a. 'Praecox', die uiteraard minder op *A. simplicifolia* lijken, zie Arends (1951).

A. chinensis var. pumila J. Vilm. Deze va-riëteit werd in 1919 in de handel gebracht door Vilmorin-Andrieux. Over de herkomst lopen de berichten uiteen. Volgens J. L. de Vilmorin (1919) was deze variëteit door pater Faurie op het eiland Quelpaert ten zuiden van Korea gevonden, volgens A. M. (1923) zou De Vilmorin deze variëteit daarentegen van pater Monbeig hebben verkregen, die het zaad in Tibet had ingezameld. *A. chinen-sis* var. *pumila* is een zodevormende, lage, tot in september bloeiende plant, die zich door ondergrondse uitlopers uitbreidt. De pluimen zijn smal en dicht. Door kruising met *A. simplicifolia* en hybriden hiervan ver-kreeg Arends hieruit *A. Chinensis Pumila*-hybriden, eveneens laatbloeiende, nog vrij lage planten met dichte, smalle pluimen, vgl. Arends (1951).

DE RESULTATEN VAN DE KEURING

In de bij dit artikel behorende tabel zijn de resultaten van de laatste keuring in Wa-geningen samengevat. Ter vergelijking is ook het oordeel van de keuringscommissie uit Boskoop gegeven. De opgegeven resulta-ten hebben uitsluitend betrekking op de *Astilbes* als vollegrondsgewas. Voor de resulta-ten van keuringen in andere landen van Europa zij verwezen naar Anonymus (1968).

Indeling van de cultivars. Een op de afstam-ing gebaseerde indeling in *A. x lemoinei* (*A. japonica* x *thunbergii*) *A. x arendsi* (*A. chinensis* v *davidii* x *japonica* x *thun-bergii* enz.), is door de voortgezette hybridisatie niet meer mogelijk. In over-eenstemming met o.m. het register van de Internationale Stauden-Union (I.S.U.) wordt daarom een tuinbouwkundige inde-ling gebruikt, waarbij naast een grote groep

Arendsii-hybriden een aantal groepen onderscheiden worden, die duidelijk aan één van de oudersoorten herinneren: Japonica-, Thunbergii-, Davidii-, Chinensis Pumila- en Simplicifolia-hybriden. Ter onderscheiding van botanische benamingen worden deze groepsnamen, evenals de cultivarnamen met een hoofdletter geschreven. Uiteraard kan men soms aarzelen of een cultivar tot de Arendsii-groep of tot een der andere groepen gerekend moet worden. In zulke gevallen, b.v. 'Amerika', is de indeling van de I.S.U. gevolgd, zie Anonymus (1968).

Astilbe 'Lilli Goos'

Toelichting op de tabel. De benamingen van de bloemkleuren zijn vertalingen van de Engelse namen op de Nickerson-kleuren-waaijer, waarmee de bloemkleur bepaald is. De beoordelingen zijn als volgt weergegeven:

*** = uitmuntend

** = zeer goed

* = goed

0 = overbodig

- = niet gekleurd

„0” betekent niet altijd slecht, wel altijd overbodig, b.v. in het geval, dat een vrij goede cultivar weinig verschilt van een betere.

Beschrijvingen van de cultivars worden hier niet gegeven, hiervoor zij verwezen naar Dijkstra & Hensen (1965) en Schneider (1968). Wel vindt men in de tabel gegevens over de herkomst van de planten. Van soorten en botanische variëteiten wordt de naam vermeld van degene, die dit taxon in Europa heeft ingevoerd en het jaar van invoer. Van cultivars wordt de naam van de winner vermeld en het jaar, waarin de cultivar in de handel kwam. Is een cultivar in de handel gebracht door een ander dan de winner, dan is de naam van die ander eveneens vermeld, en wel tussen haakjes. Deze gegevens werden, behalve aan de reeds geciteerde publicaties, ontleend aan diverse andere berichten in tuinbouwkundige tijdschriften, aan het register van de Internationale Stauden-Union, en aan schriftelijke mededelingen van de heer J. Bergmans te Oosterwijk, van de secretaris van de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen en van enkele Nederlandse kwekers.

BESPREKING VAN DE RESULTATEN VAN DE BEOORDELING

Het zal uit de tabel blijken, dat de verschillen tussen de uitslagen van de keuringen in Boskoop en in Wageningen gering zijn. Hoewel de lage veengrond in Boskoop ongetwijfeld beter geschikt is voor Astilbes dan de lichte kleigrond van het Spijk, blijken de diverse cultivars toch alle ongeveer gelijk te reageren op het verschillende milieu. Hierbij valt op te merken, dat het Spijk vrij laag ligt, en de kleigrond er door het bijmengen van o.a. turfstrooisel vrij humeus geworden is. Bovendien werd in de tijd vóór de bloei in droge perioden gesproeid. Waren deze maatregelen achterwege gebleven, of zou het Astilbe-sortiment in de botanische tuin De Dreijen (lichte zandgrond) uitgeplant zijn geweest, dan zou het verschil met de keuring te Boskoop vermoedelijk aanzienlijk groter geweest zijn.

TABEL

Soort, variëteit of cultivar	Wageningen	Boskoop	Winner (of invoer)	
I. Astilbe japonica en Japonica-hybriden				
donker purperrood				
Montgomery	***	***	Kooy	1949
Red Sentinel	**	***	Kooy	1947
lichter purperrood				
Bremen	**	**	Arends	1929
Bonn	**	**	Arends	1930
Koblenz	**	***	Arends	voor 1938
Vesuvius	**	**	Gebr. Verboom	1940
Düsseldorf	0	*	Arends	1936
Köln	0	0	Arends	1930
Obergärtner Jürgens	0	0	Hesse	1954
roodpurper tot donker purperroze				
Mainz	***	***	Arends	1952
Federsee	**	***	Theoboldt	1939
licht purperroze tot licht roze				
Rheinland	***	***	Arends	1920
Europa	**	*	Arends	1930
Peach Blossom	*	*	Arends (v. Waveren & Kruyff)	1905
Emden	0	-	Arends	1920
Möwe	0	0	Arends	1920
zeer bleek roze				
Irrlicht	*	*	Theoboldt	1939
wit				
Deutschland	**	**	Arends	1920
Avalanche	*	0	Arends (T. Smith? v. Waveren & Kruyff?)	1911/12
Gladstone	0	0	v. Waveren & Kruyff	1899
japonica	0	-	v. Siebold	1830
Queen of Holland	0	0	v. Waveren & Kruyff	1899
Washington (Gladstone Superba)	0	0	v. Waveren & Kruyff	1899
White Queen	0	0	Wezelenburg	1920
III. Astilbe chinensis davidii en Davidii-hybriden				
roodpurper tot donker purperroze				
chinensis var davidii (zaailing)	-	0	E. H. Wilson (Veitch)	1902
Salland	0	-	Ruys	1915
wit				
Koning Albert	0	0	Ruys	1917
IV. Astilbe thunbergii en Thunbergii-hybriden				
diep purperroze				
Straussenfeder (Ostrich Plume)	*	*	Arends	1952
licht roze				
Betsy Cuperus	0	0	Ruys	1917
wit				
Professor van der Wielen thunbergii (zaailing)	0	0	Ruys	1917
	-	-	Veitch	1878

V. Astilbe Simplicifolia-hybriden

licht purperroze

Praecox (Rosea Praecox)	***	***	Arends	1934
Rosea	*	*	Arends	1923

VI. Astilbe chinensis var. pumila en hybriden hiervan

roodpurper tot diep purperroze

chinensis var. pumila	*	*	Vilmorin-Andrieux	1919
-----------------------	---	---	-------------------	------

licht purperroze

Infermezzo	**	**	Arends	1957
Finale	*	*	Arends	1952
Serenade	0	0	Arends	1954

VII. Overige soorten

Koreana	-	-	E. H. Wilson	± 1918/20
---------	---	---	--------------	-----------

II. Astilbe Arendsii-hybriden

donkerrood tot donker purperrood

Fanal	**	**	Arends	1933
Feuer	**	**	Arends	1940
Etna	*	*	v. Egmond	1936
Glut	*	*	Arends	1952
Burgunderrot	0	-	Hesse	1957

lichter (purper-)rood

Spinell	**	**	Arends	1955
Granat	0	0	Arends	1920
Gertrud Brix	0	0	Arends	1930

roodpurper tot donker purperroze

Anita Pfeifer	***	-	Arends	1930
Amethyst	**	*	Arends	1920
Gloria Purpurea (Crimson King)	*	**	{ Ruys Gebr. Verboom Wazelenburg	1921 1926 1926
Gloria	0	0	Arends	1913
Lombarts	0	-	Lombarts	voor 1953
Mars	0	0	Gebr. Verboom	1927
Rubin	0	0	Arends	1920
Siegfried	0	0	Arends	1911

licht purperroze tot lichtroze

Cattleya	**	**	Arends	1953
Erika	**	**	Arends	1940
Lilli Goos	**	-	Arends	1930
Amerika	*	*	Arends (v. Waveren & Kruyff)	1913
Ceres	*	0	Arends	1909
Lachskönigin (Salmon Queen)	0	0	Arends	1910

wit

Brautschleier	***	***	Arends	1929
Weisse Gloria	**	**	Arends	1924
Diamant	**	**	Arends	1920
Bergkristall	*	*	Arends	1920

Astilbe (simplicifolia hybr.) 'Rosea'

Astilbe (Thunbergii-hybr.) 'Straussenfeder'

GECITEERDE LITERATUUR

- A.M. 1923. *Astilbe chinensis pumila*. Gard. Chron. 73:51
- Anonymus. 1884. A new *Spiraea*. Garden 25:328.
- Anonymus. 1902. New Plants. *Astilbe chinensis* var. *dauidii*. Garden 62:104, 179.
- Anonymus 1968. Internationale Stauden-Union. Sichtungsergebnisse der I.S.U.-Länder. Nachtrag 1968.
- Arends, G. 1908. *Astilbe arendsii*. Gartenwelt 12: 637-638.
- Arends, G. 1909. Rosafarbige Treibspiraeeen *Astilbe* Queen Alexandra und Peach Blossom. Möller's Dtsch. Gärtn. Ztg. 24:458.
- Arends, G. 1951. Mein Leben als Gärtner und Züchter 79-89.
- D.K. 1892. The *Astilbes*. Garden 41:183.
- Dijkstra, J. & Hensen, K. J. W. 1965. Het *Astilbe*-sortiment. Tuinbouw-gids 1965: 351-353.
- Geert, A. van. 1891. Le *Spiraea astilboides* Maxim. var. *floribunda*. Rev. Hort. Belge 17:145-146.
- Hay, T. 1929. *Astilbe koreana*. Gard. Chron. 85:119.
- Henry, A. 1902. The genus *Astilbe*. Gard. Chron. 32:95, 154-156, 171.
- Junge, H. 1900. *Astilbe japonica compacta multiflora* Gladstone und *Astilbe astilboides floribunda* Washington. Möller's Dtsch. Gärtn. Ztg. 15:233-234.
- Junge, H. 1907. Die neuen *Astilbe arendsii*-Hybriden, die Arends'schen *Astilbe Thunbergii major* - und *Astilbe chinensis* - Hybriden. Möllers Dtsch. Gärtn. Ztg. 22:544-546.
- Knoll, Fr. 1909. Studien zur Artabgrenzung in der Gattung *Astilbe*. Sitz. Ber. Akad. Wiss. Wien 118:45-88.
- Lemoine, Em. 1895. *Astilbe lemoinei*. Gard. Chron. Ser. 3 18:358-360 (Ook in Garden 48:355-356 met andere afbeeldingen).
- Ohwi, J. 1965. Flora of Japan 499-500.
- Pfister, F. A. 1896. *Astilbe lemoinei*-varietäten. Möllers Dtsch. Gärtn. Ztg. 11:187.
- Schneider, F. 1968. *Astilbe*. Dendroflora 5:3-10 (Ook als Mededeling no. 281 van het I.V.T.).
- T.M. 1880. *Spiraea astilboides*. Gard. Chron. Ser. 2. 14:114, fig. 27.
- Vilmorin, J. L. de. 1919. *Astilbe chinensis* var. *pumila*. Journ. Soc. Nat. Hort. France 20:157-158.
- W.I. 1910. *Astilbe simplicifolia*. Gard. Chron. 48:294.

P.S. Naar aanleiding van het hierboven door Drs. K. J. W. Hensen behandelde *Astilbe*-sortiment zal in het volgend (juli)-nummer aandacht worden besteed aan de *Astilbe*-tuin, die het vorig jaar werd aangelegd in het Prins Hendrikpark te 's-Hertogenbosch.

Hierin zijn 50 *Astilbe*-hybriden in groepen van circa 30 stuks per vak uitgeplant die de komende weken in volle bloei zullen staan. Naar onze mening is dit de eerste *Astilbe*-tuin die in Nederland werd aangelegd in een bestaand - ongeveer 35 jaar oud - park. Voor *Astilbe* liefhebbers is deze maand en de eerste helft van juli een bezoek zeker de moeite waard.